



بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای اجتماعی و یادگیری دانشجویان

رزگار محمدی *

ایوب فیضی **

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای اجتماعی و یادگیری دانشجویان بود. روش انجام پژوهش همبستگی - علی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی و پیام‌نور شهر سقز در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. با توجه به جامعه مورد نظر، با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان، تعداد ۳۵۴ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسش‌نامه شبکه‌های اجتماعی و پیامدهای اجتماعی و یادگیری یان‌یو و همکاران استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای ۲۶ گویه است که متغیرهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، پذیرش اجتماعی، عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت‌های عملکردی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد. به منظور بررسی روایی پرسش‌نامه از روایی صوری و محتوایی، تحلیل عاملی اکتشافی و برای بررسی پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای کل پرسش‌نامه، ۰/۸۵ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و Amos انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با پیامدهای اجتماعی و پیامدهای یادگیری رابطه مثبت و معناداری دارد. هم‌چنین، نتایج تحلیل مسیر نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی به طور مستقیم بر پیامدهای یادگیری اثر معناداری ندارد؛ ولی، با میانجی‌گری پیامدهای اجتماعی و به طور غیرمستقیم بر پیامدهای یادگیری دانشجویان اثر می‌گذارد.

واژگان کلیدی

شبکه‌های اجتماعی مجازی، پیامدهای اجتماعی، پیامدهای یادگیری، دانشجویان

* استادیار گروه علوم تربیتی، واحد سقز، دانشگاه آزاد اسلامی، سقز، ایران rzgarrzgar1359@gmail.com

** دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران faizy.edu@gmail.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: ایوب فیضی

مقدمه

هزاره سوم میلادی در شرایطی آغاز می‌گردد که جهان کماکان درگیر مشکلات بی‌شماری چون، تغییرات اجتماعی و پیامدهای آن در ابعاد روانی- اجتماعی انسان است. پیشرفت و توسعه علمی‌رغم آن که تسهیلات فراوانی به همراه داشته است؛ اما، دربرگیرنده مشکلات اساسی نیز هست. بدین ترتیب، موضوع تغییرات اجتماعی و پیامدهای آن در تعلیم و تربیت، سلامت روانی یا بیماری‌های روانی، افزایش رضایت‌مندی از زندگی یا کاهش آن و هزاران موضوع دیگر از این قبیل؛ پیش روی محققان است (Bahrami, 2002, cited in Andik, 2014). تغییرات شرایط اجتماعی طی چند دهه گذشته موجب تغییرات بنیادین در سطح خانواده و دوستان از یک سو و نیز تغییرات وسیعی در تعلیم و تربیت و شیوه‌های آن و نیز سبک‌های زندگی از سوی دیگر شده است. جدا از مشکلات جاری که می‌تواند نتیجه شرایط بد اقتصادی و توسعه نیافتگی باشد، دگرگونی‌های پی در پی و تغییر در الگوهای زندگی، تغییر در مطالبات اجتماع از فرد، تغییر در ارزش‌ها، باورها و فرهنگ به گونه‌ای است که می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم توانایی‌های سازشی فرد را تحت تأثیر قرار دهد (Soleymani, Sadipoor & Asadzadeh, 2016).

امروزه، جامعه شبکه‌ای باعث شده است تا جامعیت، پیچیدگی و شبکه‌سازی فناورانه به حوزه‌های متنوع زندگی و آموزشی نفوذ کند. یکی از امکانات فناوری اطلاعات و ارتباطات مبنی بر ابزارهای وب ۲، شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌باشند. شبکه‌های اجتماعی مجازی را به عنوان امکانات وب‌محور که به افراد اجازه: الف. ایجاد پروفایل عمومی و نیمه عمومی؛ ب. ایجاد لیست ارتباطی خود با دیگر کاربران و ج. دیدن و پیمایش کردن لیست ارتباطی خود و دیگر فهرست‌هایی که به وسیله سایر کاربران ساخته شده، تعریف کرده‌اند (Aryani, Zahed Bablan, Moeinikia & Khaleghkhah, 2015). در تعریفی دیگر، شبکه‌های اجتماعی مجازی سایت‌هایی هستند که به مردم اجازه می‌دهند، اعتقاداتشان را بیان کنند و با دیگران تعامل اجتماعی برقرار کنند (McBride, 2009). شبکه‌های اجتماعی مجازی کاربران مختلفی دارند که در این میان قشر دانشجویی از جمله گسترده‌ترین قشرهای جوامع مختلف می‌باشد که از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کنند. ویلیامز و چین (Williams & Chinn, 2009) بیان می‌کنند که امروزه، توجه به درگیری دانشجویان و استراتژی‌های یادگیری فعالانه در محیط کلاس‌های درس مهم به حساب می‌آیند. این توجه لازم است چرا که ما با دانشجویان نسل شبکه طرف هستیم که

روش‌ها و انتظارات گوناگونی دارند. از این رو، این شبکه‌ها می‌توانند بر پیامدهای مختلف یادگیری و پیامدهای اجتماعی آنها تأثیرگذار باشند.

پیامدهای یادگیری شامل سه بعد ادراکی، عاطفی و مهارتی می‌باشند که این سه بعد را می‌توان به ترتیب شامل درک علم، یادگیری عاطفی و مهارت‌های فنی دانست (Kraiger, Ford, Salas, 1993, cited in Salas, Tannenbaum, Kraiger & Smith-Jentsch, 2012). پیامدهای یادگیری کسب شده توسط یادگیرندگان آن چیزی است که در ارزیابی آموزشی مورد اندازه‌گیری قرار می‌گیرد. کرایگر و همکاران (Kraiger et al., 1993, cited in Salas et al., 2012) در مطالعه خود تئوری‌ها و پژوهش‌های انجام گرفته گذشته در حوزه پیامدهای یادگیری را با هم تلفیق کردند و یک جنبه چند بعدی را برای پیامدهای یادگیری معرفی کردند و این ابعاد عبارتند از ابعاد شناختی^۱، عاطفی^۲ و مهارتی^۳. در مدل ارائه شده، حوزه شناختی بر پایه دانش، با یادگیری ذهنی در هم آمیخته شده است و بنابراین، پیامدهای یادگیری شناختی شامل دانش، درک مطلب و به کار بستن است. حوزه عاطفی بر پایه نگرش به یادگیری عاطفی، احساسی بودن روابط و توانایی کنار آمدن با موقعیت‌ها شکل گرفته است. پیامدهای یادگیری عاطفی شامل نگرش، رضایت و هم‌چنین، خوشنودی دانشجویان از یادگیری می‌باشد. حوزه مهارتی پیامدهای یادگیری در برگیرنده توسعه تفکر انتقادی و مهارت‌های فنی برای حل مسایل و انجام تکالیف است. در این پژوهش سه مؤلفه عزت‌نفس^۴ دانشجویان (به عنوان حوزه شناختی)، میزان رضایت دانشجویان از زندگی دانشگاهی^۵ (به عنوان حوزه عاطفی) و مهارت عملکردی^۶ دانشجویان (به عنوان حوزه مهارتی) در نظر گرفته شده است.

از طرفی، آن‌چه که موجب دستیابی به پیامدهای یادگیری می‌شود، تعاملات افراد با هم‌تاهای خود و با محیط اطراف است (Park, Cha, Lim & Jung, 2014). این تعاملات در ادبیات مورد نظر، جامعه‌پذیری^۷ نامیده می‌شود (Yan Yu, Wen Tian, Vogel & Kwok, 2010) که در این پژوهش شامل پذیرش اجتماعی^۸ و فرهنگ‌پذیری^۹ می‌باشد.

1. Cognitive
2. Affective
3. Skill-based
4. Self-esteem
5. Satisfaction from university life
6. Performance proficiency
7. Socialization
8. Social acceptance
9. Acculturation

پذیرش اجتماعی دربرگیرنده رشد رابطه رضایت‌بخش با همتایان و سازگار شدن با آنها است (Bauer et al., 2007). تعامل داشتن با همتایان یک آیت مهم در جامعه‌پذیری است (Chao et al., 1994). تعامل معنادار با همتایان، به طور معمول، در شبکه‌های کوچک اتفاق می‌افتد که در آنها روابط محکم و پایدار، حمایت اجتماعی و احساس تعلق ایجاد می‌شود (Coleman, 1990). در یک شبکه کوچک، افراد به انتقال اطلاعات قابل اعتماد و نشانه‌های اجتماعی^۱ (حالات بیانی، زبان بدن، ژست‌ها) با یکدیگر تمایل دارند که آنها را قادر می‌سازد تا علاقه‌مندی‌ها، تخصص‌ها و توسعه اهداف مشترک را درک کنند. شبکه‌ای که تعاملات نزدیک بین افراد را ترغیب می‌کند، به آنها اجازه می‌دهد تا در مورد همتاهای خود بیش‌تر یاد بگیرند و به همراه آنها پذیرش اجتماعی کسب کنند. در طول استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین (مثلاً فیس‌بوک، تلگرام، وایبر) افراد به روابط قوی با گروهی کوچک از افراد تمایل دارند (Yan Yu et al., 2010).

فرهنگ‌پذیری به درک درست‌ی که افراد از هنجارها و فرهنگ‌های محیط کسب می‌کنند مربوط می‌شود. تعاملات بین افراد و محیط، تشکیل دهنده جنبه دیگر پذیرش اجتماعی است. در بافت آموزشی، فرهنگ‌پذیری صریحاً به فهم دانشجویان از فرهنگ، هنجارها، سیاست‌ها و هم‌چنین، اهداف آموزشی دانشگاه اشاره می‌کند. برای کامل شدن فرآیند چنین فرهنگ‌پذیری، دانشجویان نیاز دارند که در جست‌وجوی اطلاعات هنجاری در مورد دانشگاه باشند (Morrison, 1993). چنین جست‌وجویی درباره اطلاعات معمولاً از طریق کانال‌های گوناگون صورت می‌پذیرد (Burt, 2001). در نتیجه، دیدگاه‌های جامع‌تری برای افراد فراهم می‌شود تا جوانب گوناگون محیط را بهتر درک کنند. همان‌گونه که موریسون (Morrison, 2002) مشاهده کرده است، وسعت دامنه شبکه‌های دارای اطلاعات گسترده، برای یادگیری افراد درباره مشخصه‌های محیط (هم‌چون هنجارها، سیاست‌ها و فرهنگ‌ها) مفید و کارساز است. آلن، رابینز و کاسیلاس (Allen, Robbins & Casillas, 2008) نیز نشان دادند که ارتباط اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌ها به طور عمده بر روی تعهد و بقای آنها در دانشگاه‌ها مؤثر است.

تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای گوناگون اجتماعی و یادگیری یادگیرندگان مورد بررسی قرار گرفته است و نتایج به دست آمده در این حوزه متفاوت می‌باشد. چنان‌چه، چراغ‌ملایی، کدیور و صرامی (CheraghMolaei, Kadivar & Sarami, 2014)

اشاره می‌کنند، مرور اجمالی پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به ابزار قوی برای ایجاد یک محیط آموزشی سازنده گرا تبدیل شود. اما نکته اینجاست که پیشینه پژوهشی در این رابطه نشان داده است که استفاده از این شبکه‌ها در یادگیری، علاوه بر فرصت‌های بسیاری که ایجاد می‌کند؛ نظیر توانمندسازی استادان، توانمندسازی یادگیرندگان، دسترسی به محتوای یادگیری، تسهیل تعاملات اجتماعی میان یادگیرندگان، بالا بردن سرعت تولید و نشر دانش، یادگیری مادام‌العمر و مستقل شدن یادگیرنده؛ چالش‌هایی را نیز پیش‌رو دارد. از جمله این چالش‌ها می‌توان به مسأله امنیت و حریم خصوصی، اعتیاد به اینترنت، مقاومت و تفاوت در کسب مهارت‌های دیجیتال و دسترسی به اینترنت، استفاده از خدمات خارج از سازمان و مقاومت در برابر روش‌های نوین تعلیم و تربیت اشاره کرد.

پارک، چو، لیم و ژانگ (Park, Cha, Lim & Jung, 2014) در پژوهشی به بررسی رابطه مشارکت دانشجویان در شبکه‌های اجتماعی، پیامدهای یادگیری (شناختی، عاطفی و اجتماعی)، پذیرش اجتماعی و نگرش به زندگی دانشگاهی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که داده‌ها به اندازه کافی با مدل مفهومی برازش دارد و روابط علی بین پیامدهای یادگیری دانشجویان و پذیرش اجتماعی، نگرش به زندگی دانشگاهی و شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. پذیرش اجتماعی به عنوان یک متغیر کلیدی بر پیامدهای یادگیری اثر مستقیم داشت. شبکه‌های اجتماعی از طریق پذیرش اجتماعی و نگرش به زندگی دانشگاهی بر پیامدهای یادگیری دارای اثری غیرمستقیم بودند. نتایج پژوهش در تاج، رجبیان و اسدی‌نژاد (Dortaj, Rajabian & Asadinejad, 2016) نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و کیفیت تجارب یادگیری دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هم‌چنین، بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با مؤلفه‌های کیفیت تجارب یادگیری (کیفیت منابع، کیفیت محتوا، انعطاف‌پذیری و رابطه معلم- دانش‌آموز) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

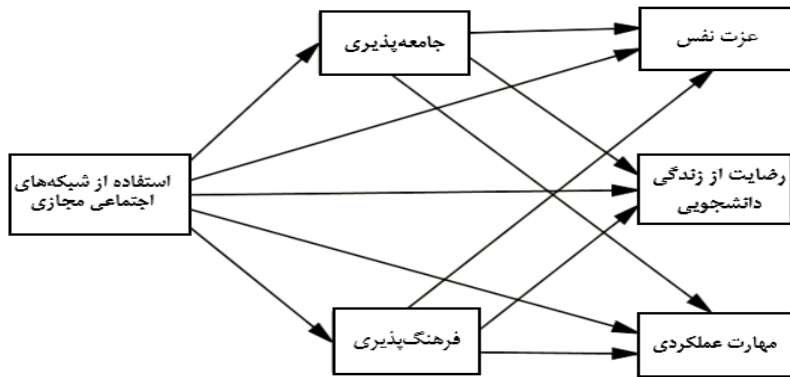
تیان و همکاران (Tian et al., 2011) در پژوهشی نشان دادند که استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر روی یادگیری اجتماعی دانشجویان مؤثر بود، در حالی که تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی ناچیز بود و احتمالاً در بلندمدت خود را نشان دهد. وانگ و چو (Wang & Chiu, 2011) به بررسی موفقیت یادگیری الکترونیکی وب ۲ پرداختند. نتایج نشان داد که سیستم‌های یادگیری الکترونیکی قدیمی یک روش ارتباطی یک طرفه بوده و تبادل اطلاعات فقط

از طرف استاد به دانشجو بود و نه بالعکس. برای برطرف کردن این مشکلات، سیستم یادگیری الکترونیکی وب ۲ پیشنهاد شد. نتایج تجربی نشان دهنده کیفیت ارتباطات، کیفیت اطلاعات و کیفیت سرویس بودند که مستقیماً بر رضایت و تعهد تأثیر گذار بودند و از این طریق افراد با استفاده از سیستم یادگیری الکترونیکی می‌توانند تجربیات خود و هم‌چنین، در ارتباطات خود با دیگران تعامل کرده و از آنها بازخورد بگیرند.

یان‌یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010)، در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت و معنی‌داری بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیامدهای یادگیری وجود دارد. هم‌چنین، آنها دریافتند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر روی یادگیری اجتماعی افراد نیز مؤثر است. آنها نشان می‌دهند که شبکه‌های اجتماعی علاوه بر مکان‌هایی برای تفریح و سرگرمی، می‌توانند تأثیر به‌سزایی را بر روی یادگیری افراد و به خصوص دانشجویان داشته باشد. نتایج مطالعه وان، وانگ و هاگرتی (Wan, Wang & Haggerty, 2008) نشان داد که شبکه‌های مجازی و هم‌چنین، تجربه استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر روی پیامدهای یادگیری تأثیر دارند.

شاو و گنت (Shaw & Gant, 2002) در مطالعه خود نظر کراوت و همکاران (Kraut et al., 1998) را که ادعا کردند اینترنت و استفاده از آن موجب افسردگی، تنهایی و استرس می‌شود را رد کرده و نشان دادند که استفاده از اینترنت باعث کاهش چشم‌گیر احساس تنهایی، افسردگی و در عین حال باعث افزایش عزت نفس و حمایت اجتماعی می‌شود. در این پژوهش نیز سعی شد، فرضیه‌های زیر مورد بررسی قرار گیرد:

۱. بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی، پذیرش اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، عزت نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی دانشجویان رابطه وجود دارد.
۲. استفاده از شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری پیامدهای اجتماعی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر بازده‌های یادگیری دانشجویان اثر می‌گذارد.



شکل ۱. نمودار مفهومی پژوهش

روش

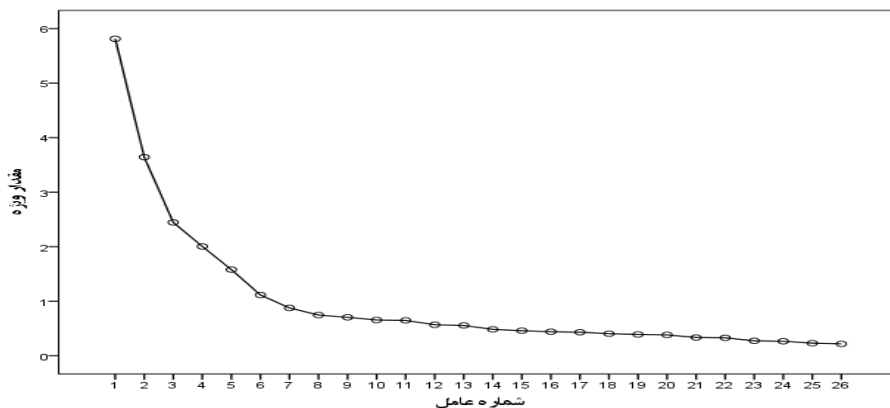
پژوهش حاضر، با توجه به این که به بررسی روابط علی متغیرهای پژوهش می‌پردازد، توصیفی و از نوع مطالعات همبستگی - علی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۵۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی و پیام‌نور شهر سقز در سال تحصیلی ۹۶ - ۱۳۹۵ بود. با توجه به جامعه مورد نظر، با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) تعداد ۳۵۴ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم دانشگاه‌ها برای توزیع پرسش‌نامه‌های پژوهش مورد استفاده قرار گرفت تا تعداد حجم نمونه مربوط به هر دانشگاه متناسب با حجم جامعه هر دانشگاه باشد (جدول ۱).

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

جنسیت	حجم نمونه		دانشگاه
	مرد	زن	
	۸۲	۱۱۲	آزاد اسلامی
	۷۳	۸۷	پیام‌نور
	۱۵۵	۱۹۹	جمع

به منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسش‌نامه شبکه‌های اجتماعی و پیامدهای اجتماعی و یادگیری یان‌یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) که در پژوهش خود مورد استفاده قرار دادند، استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای ۲۶ گویه است که متغیرهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (۵ گویه)، پذیرش اجتماعی (۵ گویه)، فرهنگ‌پذیری (۳ گویه)، عزت‌نفس (۵ گویه)، رضایت از زندگی دانشجویی (۴ گویه) و مهارت عملکرد (۴ گویه) را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد. در این پژوهش، پس از ترجمه گویه‌های پرسش‌نامه به زبان فارسی، به منظور بررسی روایی محتوایی پرسش‌نامه از نظر متخصصان علوم تربیتی و به منظور بررسی روایی سازه آن از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. از این‌رو، پیش از انجام تحلیل عاملی به منظور اطمینان از کافی بودن تعداد نمونه‌ها از معیار کایرز-مایر-الکین^۱ ($KMO=0/827$) و برای تعیین همبستگی بین متغیرها از آزمون بارتلت^۲ ($Sig=0/001$) استفاده شد. نتایج نشان داد که استفاده از تحلیل عاملی مناسب است و عامل‌های ساخته شده اعتبار لازم را دارند و تعداد نمونه‌ها نیز برای تحلیل عاملی کافی است. نتایج تحلیل عاملی که بر روی کل گویه‌ها انجام گرفت منجر به استخراج شش عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از ۱ شد. این شش عامل بر روی هم ۶۴٪ از واریانس کل پرسش‌نامه را تبیین می‌کردند. پس از این تحلیل عاملی به منظور دستیابی به ساختار ساده‌تر از روش چرخش متعامد واریماکس^۳ استفاده شد. با بررسی مقدار اشتراک^۴ هر کدام از گویه‌ها مشخص شد که همه گویه‌ها دارای مقدار اشتراک بالای ۰/۵۰ هستند. همچنین، نمودار صخره‌ای (شکل ۲) نشان داد که شش عامل مقدار ویژه بالاتر از ۱ دارند که این تعداد عامل استخراج شده، تأیید کننده تعداد آزمون‌های ساخته شده توسط یان‌یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) است و مطابق با نتایجی بود که آنها در پژوهش خود به دست آوردند.

1. Kaiser- Meyer-Oklin measure of sampling adequacy
2. Bartlett's test of sphericity
3. Varimax rotation
4. Communalities



شکل ۲. نمودار اسکری کتل عامل‌های استخراج شده پرسش‌نامه

در جدول ۲، بارهای عاملی هر کدام از سؤال‌های پرسش‌نامه بر روی شش عامل استخراج شده مشخص شده است. بارهای عاملی حدود ۰/۴۰ و بالاتر جهت اختصاص هر سؤال به یک مؤلفه در نظر گرفته شد.

جدول ۲. بارهای عاملی سؤال‌های پرسش‌نامه پژوهش بر روی عوامل استخراج شده

پرسش‌نامه	گویه	استفاده از شبکه‌های اجتماعی	پذیرش اجتماعی	فرهنگ پذیری	عزت نفس	رضایت از زندگی	مهارت عملکردی
	۱	۰/۷۹۰	۰/۱۰	۰/۰۷۰	-۰/۰۵۴	۰/۰۰۱	-۰/۰۰۳
میزان استفاده	۲	۰/۷۴۳	۰/۲۳۹	-۰/۰۹۹	۰/۰۶۱	۰/۰۸۳	۰/۰۲۸
از شبکه‌های اجتماعی	۳	۰/۸۵۰	-۰/۰۶۲	۰/۰۵۸	-۰/۰۵۰	۰/۰۲۹	-۰/۰۱۸
	۴	۰/۷۱۵	۰/۱۴۷	-۰/۰۵۷	-۰/۰۱۸	۰/۰۲۱	۰/۲۱۲
	۵	۰/۶۸۳	۰/۱۶۶	-۰/۰۵۷	۰/۰۶۷	۰/۰۱۲	۰/۱۰۹
	۶	۰/۳۲۹	۰/۶۳۴	۰/۰۸۸	۰/۰۶۹	۰/۱۸۷	۰/۰۸۴
پذیرش اجتماعی	۷	۰/۳۸۱	۰/۶۳۷	۰/۱۴۵	۰/۰۶۷	۰/۱۷۹	-۰/۰۶۳
	۸	۰/۱۳۶	۰/۶۸۴	-۰/۰۶۳	۰/۱۵۷	۰/۰۳۰	-۰/۰۶۶
	۹	-۰/۰۳۳	۰/۷۹۱	۰/۱۴۸	۰/۱۳۳	-۰/۰۹۴	۰/۰۷۹
	۱۰	۰/۰۱۷	۰/۷۳۰	۰/۲۲۳	۰/۰۵۵	-۰/۰۱۹	۰/۱۲۶

ادامه جدول ۲. بارهای عاملی سؤال‌های پرسش‌نامه پژوهش بر روی عوامل استخراج شده

پرسش‌نامه	گویه	استفاده از شبکه‌های اجتماعی	پذیرش اجتماعی	فرهنگ پذیری	عزت نفس	رضایت از زندگی دانشجویی	مهارت عملکردی
	۱۱	-۰/۰۷۰	۰/۱۵۶	۰/۷۲۰	۰/۰۶۲	۰/۱۹۷	۰/۲۳۱
فرهنگ‌پذیری	۱۲	-۰/۱۰۳	۰/۱۹۸	۰/۷۶۸	۰/۱۷۳	۰/۰۶۴	۰/۱۸۶
	۱۳	۰/۰۹۹	۰/۰۷۴	۰/۷۴۰	۰/۰۴۰	۰/۱۷۱	۰/۰۹۲
	۱۴	۰/۰۵۶	۰/۰۸۵	۰/۱۹۲	۰/۷۹۷	-۰/۰۷۹	۰/۰۴۹
	۱۵	۰/۰۵۹	۰/۲۰۱	۰/۱۵۱	۰/۷۹۰	۰/۰۲۷	۰/۰۹۲
عزت نفس	۱۶	-۰/۰۲۷	۰/۱۰۹	۰/۰۴۰	۰/۷۷۶	۰/۰۲۰	۰/۱۵۲
	۱۷	-۰/۰۰۱	۰/۰۵۷	-۰/۰۴۲	۰/۷۷۹	۰/۲۹۴	۰/۱۴۴
	۱۸	۰/۰۸۴	۰/۰۳۳	-۰/۰۳۱	۰/۷۰۵	۰/۳۵۴	۰/۱۶۱
	۱۹	۰/۰۳۱	۰/۰۶۶	۰/۳۰۴	۰/۱۵۹	۰/۶۹۱	۰/۰۹۲
رضایت از زندگی	۲۰	۰/۰۳۲	۰/۰۶۰	۰/۱۶۱	۰/۰۶۱	۰/۷۹۰	۰/۱۴۷
	۲۱	۰/۰۹۳	۰/۰۱۷	-۰/۰۳۰	۰/۰۷۹	۰/۷۵۸	۰/۲۳۶
	۲۲	۰/۰۲۶	-۰/۰۰۸	۰/۰۹۰	۰/۰۹۳	۰/۷۸۶	۰/۱۲۴
	۲۳	۰/۰۶۲	۰/۰۰۶	۰/۱۲۲	۰/۱۰۲	۰/۲۵۵	۰/۷۱۷
مهارت عملکرد	۲۴	-۰/۰۱۹	-۰/۰۱۵	۰/۳۰۷	۰/۱۴۲	-۰/۰۰۳	۰/۷۷۷
	۲۵	-۰/۰۲۵	۰/۰۲۰	۰/۱۱۶	۰/۲۲۲	۰/۱۲۲	۰/۷۴۳
	۲۶	۰/۰۳۹	۰/۰۲۲	۰/۰۲۰	۰/۰۸۶	۰/۳۰۳	۰/۶۷۵

پس از تعیین عامل‌های استخراج شده، با توجه به تأیید عوامل به دست آمده در پژوهش یان‌یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) نام‌گذاری پرسش‌نامه‌ها با استفاده از این پژوهش انجام گرفت. نتایج این مرحله منجر به تأیید شش آزمون طراحی شده توسط یان‌یو و همکاران شد که در جدول ۳ عناوین این آزمون‌ها به همراه تعداد و شماره‌های سؤال‌های مرتبط ارائه شده است. هم‌چنین، در این جدول ضرایب آلفای کرونباخ^۱ که برای بررسی پایایی آزمون‌ها به کار رفت، ارائه شده است.

1. Cronbach's α coefficient

جدول ۳. گویه‌های مربوط به پرسش‌نامه‌ها و ضرایب آلفای کرونباخ آنها

ردیف	پرسش‌نامه	تعداد سؤال	شماره گویه	آلفای کرونباخ
۱	استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۵	۵-۱	۰/۸۳
۲	پذیرش اجتماعی	۵	۱۰-۶	۰/۷۹
۳	فرهنگ پذیرش	۳	۱۳-۱۱	۰/۷۴
۴	عزت نفس	۵	۱۸-۱۴	۰/۸۶
۵	رضایت از زندگی دانشجویی	۴	۲۲-۱۹	۰/۸۲
۶	مهارت عملکردی	۴	۲۶-۲۳	۰/۷۸

در پژوهش حاضر، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری میانگین و انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر^۱، به وسیله نرم‌افزارهای SPSS 22 و Amos 18 استفاده شد.

یافته‌ها

در جدول ۴، آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل؛ میانگین و انحراف معیار ارائه شده است. پس از آن به بررسی سؤال‌های پژوهش پرداخته شده است.

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۱۵/۸۵	۳/۰۷
پذیرش اجتماعی	۱۷/۲۴	۲/۵۷
فرهنگ پذیرش	۱۱/۶۹	۱/۵۹
عزت نفس	۱۸/۷۶	۲/۶۸
رضایت از زندگی دانشجویی	۱۳/۳۳	۲/۵۵
مهارت عملکردی	۱۴/۶۲	۲/۲۴

فرضیه اول پژوهش: بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی، پذیرش اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی دانشجویان رابطه وجود دارد.

جدول ۵. آزمون ضریب همبستگی پیرسون متغیرهای پژوهش

متغیر	استفاده از شبکه‌های اجتماعی	پذیرش اجتماعی	فرهنگ‌پذیری	عزت‌نفس	رضایت از زندگی دانشجویی
استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۱				
پذیرش اجتماعی	۰/۵۲**	۱			
فرهنگ‌پذیری	۰/۲۲**	۰/۳۹**	۱		
عزت‌نفس	۰/۳۲**	۰/۴۹**	۰/۳۵**	۱	
رضایت از زندگی دانشجویی	۰/۲۹**	۰/۴۹**	۰/۳۴**	۰/۴۴**	۱
مهارت عملکردی	۰/۳۰**	۰/۴۷**	۰/۳۲**	۰/۵۰**	۰/۵۲**

** $P < 0,01$

جدول ۵، آزمون ضریب همبستگی پیرسون متغیرهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی، پذیرش اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی دانشجویان را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بین همه متغیرهای پژوهش همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد ($P < 0,01$).

فرضیه دوم پژوهش: استفاده از شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری پیامدهای اجتماعی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر پیامدهای یادگیری دانشجویان اثر می‌گذارد.

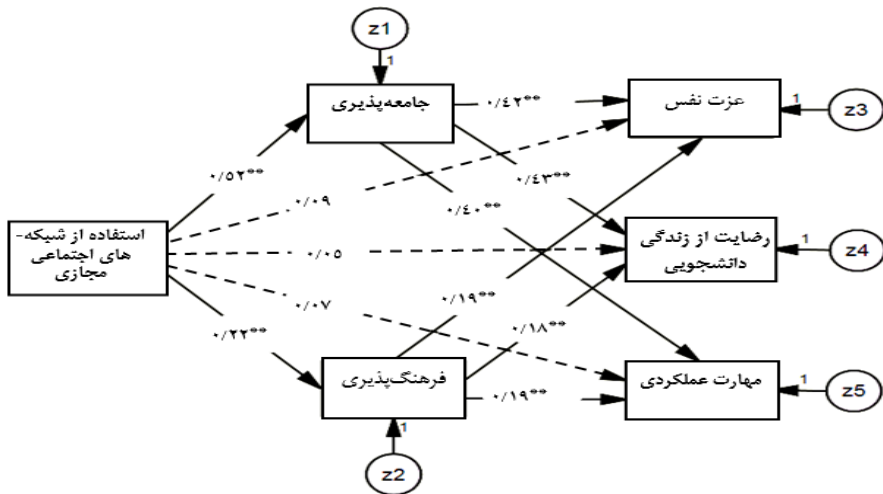
به منظور بررسی این فرضیه از تحلیل مسیر استفاده شد. در موقعیت‌هایی که قصد تطابق الگویی از روابط بین متغیرهای اندازه‌گیری شده با الگویی نظری وجود داشته باشد، از تحلیل مسیر استفاده می‌شود. هدف از تحلیل مسیر، به دست آوردن مدلی است که چگونگی روابط بین حداقل سه متغیر را با هم نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، هدف از تحلیل مسیر توصیف ساختار کل ارتباطات بین متغیرهای مستقل و وابسته بر اساس یک نظریه است. از طریق تحلیل مسیر می‌توان توافق

الگویی از همبستگی‌ها را با یک مدل علی معین بررسی کرد. از این جهت، تحلیل مسیر گاهی تحلیل علی یا مدل‌یابی علی نامیده می‌شود (Mesrabadi, 2016). در واقع، تحلیل مسیر برای سنجش اثرهای مستقیم و غیرمستقیم برخی متغیرهایی که به عنوان علت سایر متغیرها فرض می‌شوند پرورش یافته است (Meyers, Gamst & Guarino, 2012). برای این که مشخص شود که مدل مفهومی پژوهش، با مدل حاصل از داده‌ها برازش دارد یا خیر از نرم‌افزار Amos 18 استفاده شد. بر این اساس، اگر (X^2/df) کوچک‌تر از ۲ باشد، شاخص‌های CFI و TLI بزرگ‌تر از ۰/۹۰ و شاخص‌های GFI و AGFI بزرگ‌تر از ۰/۹۵، هم‌چنین، شاخص RMSEA کوچک‌تر از ۰/۰۸ باشند، نشان دهنده برازش مناسب و مطلوب است. نتایج مربوط به این تحلیل در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل ساختاری متغیرهای پژوهش

مقدار شاخص	علامت اختصاری
۰/۹۳۳	CFI: شاخص برازش تطبیقی
۰/۹۵۳	TLI: شاخص توکر- لویس
۰/۹۷۶	AGFI: شاخص برازش هنجار شده
۰/۹۹۷	GFI: شاخص نیکویی برازش
۰/۰۰۱	RMSEA: ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
۰/۸۶۱	X^2/df : کای اسکوئر بهنجار شده
۰/۴۶۱	P: معناداری

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، شاخص برازش تطبیقی $CFI=0/933$ ، شاخص توکر- لویس $TLI=0/953$ ، شاخص برازش هنجار شده $AGFI=0/976$ ، شاخص نیکویی برازش $GFI=0/997$ ، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد $RMSEA=0/001$ و هم‌چنین، مقدار $X^2/df < 2$ به دست آمده‌اند. از این رو می‌توان گفت که شاخص‌های برازش مدل برآورد شده است و مدل مفهومی پژوهش (شکل ۱)، برازش مطلوب را با داده‌های تجربی دارد. در شکل ۳، مدل نهایی پژوهش ارائه شده است.



شکل ۳. مدل نهایی پژوهش

در جدول ۷، اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای یادگیری و اجتماعی دانشجویان ارایه شده است.

جدول ۷. اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر پیامدهای یادگیری و اجتماعی دانشجویان

مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم
شبکه‌های اجتماعی ← پذیرش اجتماعی	۰/۵۲**	-
شبکه‌های اجتماعی ← فرهنگ‌پذیری	۰/۲۲**	-
شبکه‌های اجتماعی ← عزت نفس	۰/۰۹	۰/۲۶**
شبکه‌های اجتماعی ← رضایت از زندگی دانشجویی	۰/۰۵	۰/۲۶**
شبکه‌های اجتماعی ← مهارت عملکردی	۰/۰۷	۰/۲۵**
پذیرش اجتماعی ← عزت نفس	۰/۴۲**	-
پذیرش اجتماعی ← رضایت از زندگی دانشجویی	۰/۴۳**	-
پذیرش اجتماعی ← مهارت عملکردی	۰/۴۰**	-
فرهنگ‌پذیری ← عزت نفس	۰/۱۹**	-
فرهنگ‌پذیری ← رضایت از زندگی دانشجویی	۰/۱۸**	-
فرهنگ‌پذیری ← مهارت عملکردی	۰/۱۹**	-

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، اثر مستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پذیرش اجتماعی و فرهنگ‌پذیری معنادار به دست آمده است ($P < 0/01$). اثر مستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی غیرمعنادار شده است ($P > 0/05$). اثر مستقیم پذیرش اجتماعی و فرهنگ‌پذیری بر عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی معنادار شده است ($P < 0/01$). هر چند که اثرات مستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت عملکردی غیرمعنادار شده است، ولی اثرات غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با میانجی‌گری پذیرش اجتماعی و فرهنگ‌پذیری بر این متغیرها از لحاظ آماری معنادار به دست آمده است ($P < 0/01$).

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای اجتماعی و یادگیری دانشجویان انجام گرفت. نتایج پژوهش در پاسخ به فرضیه اول نشان داد که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، پذیرش اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت‌های عملکردی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پارک و همکاران (Park et al., 2014)، درتاج و همکاران (Dortaj et al., 2016)، تیان و همکاران (Tian et al., 2011)، وانگ و چو (Wan & Chiu, 2011)، یان‌یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010)، وان و همکاران (Wan et al., 2008) et al.، شاو و گانت (Shaw & Gant, 2002) هم‌سو می‌باشد.

درتاج و همکاران (Dortaj et al., 2016) اشاره می‌کنند که در دسترس بودن شبکه‌های اجتماعی مجازی و قابل استفاده بودن از هر مکانی (حتی از طریق تلفن‌های همراه) مسأله زمان و صرف هزینه رفت و آمد را جهت آموزش حل کرده است. چرا که در دنیای اطلاعاتی امروز، زمان از اهمیت فراوانی برخوردار است و فرد باید در کوتاه‌ترین زمان ممکن به کسب اطلاعات و دانش مورد نیاز خود بپردازد. بنابراین، کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی در امر یادگیری، این فرآیند را تسهیل می‌کند. به دلیل این که در محیط یادگیری مجازی، امکان تبادل اطلاعات، تعامل

یادگیرندگان با هم و با یاددهنده در سطح بسیار بالایی است، یادگیری جذاب‌تر است و فرد ارزش آن چیزی را که یاد می‌گیرد می‌داند، چرا که منطبق با نیازهای اطلاعاتی اوست. شبکه‌های اجتماعی مجازی به طور بالقوه برای آموزش و پرورش سودمند هستند، به ویژه هنگامی که مؤسسه‌های آموزش عالی بر آموزش مبتنی بر ساختن‌گرایی دانشجویان تأکید کنند. برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی تعاملات غیررسمی دانشجویان با هم‌تایان و استادان‌شان را که برای ادغام و یکی کردن آنها در دانشگاه حیاتی هستند، تسهیل می‌کنند. این ادغام و یک‌پارچگی به تدریج پایه‌ای می‌شود برای نگرش مثبت دانشجویان به یادگیری و رشد سلامت روانی آنها که هدف اصلی آموزش عمومی در دانشگاه‌هاست (Tian et al., 2011).

یکی از مزیت‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی، برخط بودن آن است. آن هم به این دلیل که فراگیر یا معلم در صورت نیاز می‌تواند از طریق اینترنت فایلی را با بقیه به اشتراک بگذارد، فراگیر از طریق اینترنت و برخط پاسخ سؤال را به معلم بفرستد و امکان دسترسی معلم یا دانش‌آموز به سایت‌های مرجع در طول کلاس درس وجود دارد که اینها نکات کاربردی مهمی به حساب می‌آیند. نکته حایز اهمیت دیگر در این زمینه این است که جذابیت یادگیری در شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از عوامل اصلی افزایش پیامدهای یادگیری است (Zaraii Zavaraki & Ghorbani, 2015). بنابراین، بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی می‌توان گفت که پیامدهای یادگیری دانشجویان می‌تواند از طریق استفاده از شبکه‌های اجتماعی و فرهنگ‌پذیری و پذیرش اجتماعی تقویت شود. مطابق با نظریه یادگیری اجتماعی رفتار انسان تابعی است از شخصیت، شناخت و محیط و این نظریه بر تعامل دو سویه انسان و محیط تمرکز دارد.

یافته دیگر این پژوهش که بررسی مدل مفهومی اثرات مستقیم و غیرمستقیم استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر پیامدهای یادگیری و اجتماعی دانشجویان بود، نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به طور مستقیم بر پیامدهای یادگیری (عزت‌نفس، رضایت از زندگی دانشجویی و مهارت‌های عملکردی) تأثیر معناداری ندارد. ولی، تأثیر این متغیر با میانجی‌گری پیامدهای اجتماعی (فرهنگ‌پذیری و پذیرش اجتماعی) معنادار می‌باشد. به عبارتی، شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق نقش میانجی پذیرش اجتماعی و فرهنگ‌پذیری بر پیامدهای یادگیری دانشجویان تأثیر معناداری دارند؛ ولی، به طور مستقیم این تأثیر معنادار نیست. این یافته را می‌توان با نتایج پژوهش‌های پارک و همکاران (Park et al., 2014)، تیان و همکاران (Tian et al.,

(2011) و یان یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) از طرفی هم سو و از طرف دیگر نا هم سو در نظر گرفت. پارک و همکاران (Park et al., 2014) اشاره می کنند که تأثیر غیرمستقیم شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای یادگیری دانشجویان بیشتر از تأثیر مستقیم آن است. به طوری که تنها اثر مستقیم شبکه‌های اجتماعی بر حیطه عاطفی دانشجویان معنادار بود. ولی اثرات غیرمستقیم این متغیر با میانجی گری پیامدهای اجتماعی بر پیامدهای یادگیری بسیار بزرگ تر بود. تیان و همکاران (Tian et al., 2011) نیز اشاره می کنند که اگر چه شبکه‌های اجتماعی مجازی بر پیامدهای اجتماعی دانشجویان تأثیر مستقیم دارند، تأثیر مستقیم آنها بر پیامدهای یادگیری دانشجویان مشخص نیست و احتمال دارد که شبکه‌های اجتماعی مجازی به طور غیرمستقیم بر پیامدهای یادگیری دانشجویان تأثیر بگذارند که این خود نیازمند مطالعات طولی است. یان یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) نیز در پژوهش خود نشان دادند که شبکه‌های اجتماعی مجازی هم به شکل مستقیم و هم غیرمستقیم بر پیامدهای یادگیری دانشجویان تأثیر دارند.

نتایج این پژوهش نشان می دهد که دو فرآیند اجتماعی شدن؛ یعنی، پذیرش اجتماعی و فرهنگ پذیری در رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و پیامدهای یادگیری نقش میانجی دارند. این دو فرآیند اجتماعی شدن تعاملات دانشجویان را با هم کلاسی هایشان و محیط دانشگاه شکل می دهند. اجتماعی سازی و سازگاری تعیین می کنند که دانشجویان چه عملکردی دارند و به چه میزانی به دانشگاه‌ها متعهد و وفادار می مانند. شبکه‌های اجتماعی مجازی با حذف عامل خجالت کشیدن در برخورد رو در رو با دانشجویان دیگر و استادان، به دانشجویان امکان می دهند که احساس راحتی تری در ابراز خودشان و تعامل با هم کلاسی ها و استادان داشته باشند. چنانچه یان یو و همکاران (Yan Yu et al., 2010) اشاره می کنند، مطالعات گذشته درباره شبکه‌های اجتماعی، عمدتاً بر توصیف ساختار یا توپولوژی یک شبکه متمرکز هستند، در حالی که فرآیندهای بالقوه تبدیل و تغییر را نادیده می گیرند. نتایج این پژوهش تأیید می کند که پذیرش اجتماعی و فرهنگ پذیری رفتار شبکه‌های اجتماعی آنلاین افراد را به پیامدهای مثبت یادگیری اجتماعی پیوند می دهند. در سطح عملی، بعد اجتماعی یادگیری همواره اهمیت زیادی بر تک تک یادگیرندگان و مؤسسه‌های آموزشی داشته است. در عصر اینترنت، رفتار اجتماعی انسان در حال تغییر است. هم چنین، اکثر دانشگاه‌ها تغییرات اجتماعی - اقتصادی را با هدایت تکنولوژی‌های مدرن اطلاعات تجربه می کنند.

این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها دارای محدودیت‌های بوده است. از آن‌جا که مطالعه از نوع همبستگی - علی بوده است، امکان کنترل متغیرها وجود نداشت و ممکن است متغیرهای مداخله‌گر بر نحوه پاسخ دانشجویان تأثیر گذار بوده باشند.

در نهایت، با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهایی به صورت زیر ارائه می‌شود:

- نکته‌ای که همیشه در محافل گوناگون به آن اشاره می‌شود، بحث فرهنگ‌سازی استفاده از تکنولوژی‌های جدید است. لذا، پیشنهاد می‌شود در دانشگاه‌ها و به ویژه بخش‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با همکاری استادان جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه‌ها، به اهمیت فرهنگ‌پذیری و پذیرش اجتماعی فراگیران در استفاده از این تکنولوژی‌ها و به ویژه شبکه‌های اجتماعی توجه کنند.
- استادان به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر آموزش عالی می‌توانند فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی را ترویج دهند. از این رو، پیشنهاد می‌شود با تشکیل گروه‌هایی در راستای اهداف کلاس درس به تحقق این امر کمک شود.
- به دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود، در راستای ترویج فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و بر اساس نیازهای خود، واحد درسی در آشنایی و نحوه استفاده مؤثر از این شبکه‌ها به واحدهای درسی خود اضافه کنند.

References

- Allen, J., Robbins, S. B., & Casillas, A. (2008). Third-year college retention and transfer: Effects of academic performance, motivation, and social connectedness. *Research in Higher Education*, 49(7), 647-664.
- Andik, R. (2014). *Prediction of mental health based on personality type, source control and religious orientation among student teachers in the Yazd University of Farhangian*. Master's Thesis, Faculty of Humanities, Department of Psychology, University of Yazd. (in Persian).
- Aryani, E., Zahed Bablan, A., Moeinikia, M., & Khaleghkhah, A. (2015). The role of virtual social networks in the research capabilities of postgraduate students. *Media*, 6(2), 26-39. (in Persian).
- Bauer, T. N., Bodner, T., Erdogan, B., Truxillo, D. M., & Tucker, J. S. (2007). Newcomer adjustment during organizational socialization: A meta-analytic review of antecedents, outcomes, and methods. *Applied Psychology*, 92(3), 707-721.
- Burt, R. S. (2001). The networking structure of social capital. In R. I. Sutton, & B. M. Staw (Eds). *Research in Organizational Behavior*, 22, Greenwich.
- Chao, G. T., O'Leary-Kelly, A. M., Wolf, S., Klein, H. J., & Gardner, P. D. (1994). Organizational socialization: Its content and consequences. *Applied Psychology*, 79(5), 730-743.
- CheraghMolaei, L., Kadivar, P., & Sarami, G. (2014). On the use of virtual social networks in education: Benefits and challenges. *New Thoughts on Education*, 10(3), 29-51. (in Persian).
- Coleman, J. S. (1990). *Foundation of social theory*. Cambridge, M.A.: Belknap/Harvard University Press.
- Dortaj, F., Rajabian, M., & Asadinejad, R. (2016). Study of the relationship between the use of virtual social networks and the quality of learning experiences in students. *Research in Educational Systems*, 10(33), 212-229. (in Persian)
- Kraiger, K., Ford J. K., & Salas E. (1993). Application of cognitive, skill-based, and affective theories of learning outcomes to new methods of training evaluation. *Applied Psychology*, 78(2), 311-328.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *The American Psychologist*, 53, 1017-1031.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- McBride, K. (2009). Social-networking sites in foreign language classes: Opportunities for re-creation. In L. Lomicka & G. Lord (Eds.), *The next generation: Social networking and online collaboration in foreign language learning*, 35-58. Texas: Calico Monograph Series.

- Mesrabadi, J. (2016). *Application of inferential statistics in behavioral sciences*. Tabriz: Azarbaijan Shahid Madani University Pub. (in Persian).
- Meyers, L. S., Gamst, G. C., & Guarino, A. J. (2012). *Applied multivariate research: Design and interpretation* (2 edition). SAGE Publications.
- Morrison, E. W. (1993). Longitudinal study of the effects of information seeking on newcomer socialization. *Applied Psychology*, 78, 173-183.
- Morrison, E. W. (2002). Newcomers' relationships: The role of social network ties during socialization. *Academy of Management*, 45(6), 1149-116.
- Park, S. Y., Cha, S. B., Lim, K., & Jung, S. H. (2014). The relationship between university student learning outcomes and participation in social network services, social acceptance and attitude towards school life. *British Journal of Educational Technology*, 45(1), 97-111.
- Salas, E., Tannenbaum, S., Kraiger, K., & Smith-Jentsch, K. A. (2012). The science of training and development in organizations: What matters in practice. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(2), 74-101.
- Shaw, B., & Gant, L. (2002). In defense of the Internet: The relationship between Internet communication and depression, loneliness, self-esteem, and perceived social support. *Cyber Psychology & Behavior*, 5, 157-171.
- Soleymani, M., Sadipoor, E., & Asadzadeh, H. (2016). Relationship between using mobile phone's virtual social media and students' academic procrastination, feeling lonely and mental health. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 4(24), 127-144. (in Persian).
- Tian, S. W., Yan Yu, A., Vogel, D., & Kwok, C. W. R. (2011). The impact of online social networking on learning: A social integration perspective. *International Journal of Networking and Virtual Organizations*, 8(314), 264-280.
- Wan, Z., Wang, Y., & Haggerty, N. (2008). Why people benefit from e-learning differently: The effects of psychological processes on e-learning outcomes. *Information & Management*, 45, 513-521.
- Wang, H. C., & Chiu, Y. F. (2011). Assessing e-learning 2.0 system success. *Computers & Education*, 57(2), 1790-1800.
- Williams, J., & Chinn, S. J. (2009). Using web 2.0 to support the active learning experience. *Information Systems Education*, 20(2), 165-174.
- Yan Yu, A., Wen Tian, S., Vogel, D., & Kwok, R. C. (2010). Can learning be virtually boosted? An investigation of online social networking impacts. *Computers & Education*, 55, 1494-1503.
- Zaraii Zavaraki, E., & Ghorbani, H. R. (2015). The effect of virtual social networks usage on the students' English language learning. *Technology of Instruction and Learning*, 1(3), 23-36. (in Persian).